

Büdcə Təşkilatları üçün 5 № li Milli Mühasibat Uçotu Standartı “Borclara aid edilən xərclər üzrə”

1 ÜMUMİ MÜDDƏALAR

Standartın təyinatı

1. Bu standart Azərbaycan Respublikasının Mühasibat Uçotu haqqında Qanununa uyğun olaraq hazırlanmış və “Borclar üzrə məsrəflər” adlı İctimai Sektor üçün 5 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına əsaslanmışdır.

Məqsəd

2. Bu Standartın məqsədi borclara aid edilən məsrəflərin mühasibat uçotunda əks etdirilməsi qaydasının müəyyən edilməsindən ibarətdir. Bu standart əsasən, borclar üzrə məsrəflərin dərhal xərclər kimi tanınmasını tələb edir. Lakin, standartda alternativ uçot metodu olaraq şərtlərə cavab verən aktivin əldə olunması, tikilməsi və ya istehsalı ilə birbaşa əlaqəli olan borclar üzrə məsrəflərin kapitallaşdırılmasına yol verilir.

Standartın tətbiqi sahəsi

3. Bu Standart borclar üzrə məsrəflərin mühasibat uçotunda əks etdirilməsi məqsədilə tətbiq olunmalıdır.
4. Bu standart, xalis aktivlər/kapital ilə əlaqədar faktiki və ya fərz olunan xərclərə tətbiq olunmur. Büdcə təşkilatları kapital məsrəflərinə cəlb olunarsa, o zaman, müvafiq məsrəflərin borclara aid edilən xərclər anlayışı kateqoriyasına daxil olması və ya xalis aktivlər/kapital ilə əlaqədar faktiki və ya fərz olunan xərclər kimi uçota alınması müəyyən edilməlidir.
5. Bu standart büdcə təşkilatlarına, bələdiyyə orqanlarına və büdcədən kənar fondlara tətbiq edilir.
6. Mühasibat uçotunu tənzimləyən qüvvədə olan normativ-hüquqi aktlar ilə bu Milli Mühasibat Uçotu Standartı arasında ziddiyyət yarandığı halda, Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartı tətbiq edilir.

2 ƏSAS ANLAYIŞLAR

7. Bu Standartda istifadə olunan terminlər aşağıdakı mənaları ifadə edir:

Borclar üzrə məsrəflər təşkilat tərəfindən maliyyə vəsaitlərinin borca götürülməsi ilə əlaqədar yaranmış faizlər və onunla bağlı digər məsrəflərdir.

Kvalifikasiya olunan aktiv təyinatı üzrə istifadəyə və ya satışı hazır olması üçün əhəmiyyətli vaxt müddətinin tələb olunduğu aktivdir

Digər Büdcə Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarında müəyyən edilən şərtlər bu standartda digər standartlarda olduğu kimi eyni mənada işlədilir və ayrıca nəşr edilən Müəyyən Edilən Terminlər Lüğətinə daxil edilir

Borclar üzrə məsrəflər

8. Borclar üzrə məsrəflərə aşağıdakılar daxil ola bilər, lakin bu məsrəflər aşağıdakılarla məhdudlaşmır:
- (a) bank overdraftı və qısamüddətli və uzunmüddətli borclar üzrə faizlər;
 - (b) borclar ilə bağlı endirimlər və ya mükafatların amortizasiyası;
 - (c) borcların alınmasının təşkili ilə bağlı çəkilmiş əlavə məsrəflərin amortizasiyası;
 - (d) maliyyə icarəsi ilə bağlı maliyyə xərcləri; və
 - (e) faiz xərclərinə düzəliş kimi qəbul edildiyi dərəcədə, xarici valyutada götürülmüş borclardan yaranan məzənnə fərqləri.

Borclar üzrə məsrəflər - standart uçot qaydası

Tanınma

9. Borclar üzrə məsrəflər çəkildiyi dövrlərin xərcləri kimi tanınmalıdır.
10. Standart uçot qaydasına əsasən borclar üzrə məsrəflər, onların hansı şəkildə yaranmasından və ya hansı məqsədlər üçün istifadə olunmasından asılı olmayaraq, çəkildiyi dövrlərin xərcləri kimi tanınmalıdır.

Məlumatın açıqlanması

11. Maliyyə hesabatlarında təşkilatın borclar üzrə məsrəflər ilə bağlı qəbul etdiyi uçot siyasəti açıqlanmalıdır

Borclar üzrə məsrəflər - yol verilən alternativ uçot qaydası.

TANINMA

12. Borclar üzrə məsrəflər, onların 13-cü maddəyə uyğun olaraq kapitallaşdırılan hissəsi istisna olmaqla, çəkildiyi dövrlərin xərcləri kimi tanınmalıdır.
13. Kvalifikasiya olunan aktivin əldə olunması, tikilməsi və ya istehsalı ilə birbaşa əlaqəli olan borclar üzrə məsrəflər, həmin aktivin dəyərinin bir hissəsi kimi kapitallaşdırılmalıdır. Kapitallaşdırılmasına yol verilən borclar üzrə məsrəflərin məbləği bu Standarta əsasən müəyyən olunmalıdır.
14. Yol verilən alternativ uçot qaydasına uyğun olaraq, aktivin əldə olunması, tikilməsi və ya istehsalı ilə birbaşa əlaqəli olan borclar üzrə məsrəflər, həmin aktivin dəyərinə daxil edilir. Borclar üzrə məsrəflər yalnız, onların təşkilata gələcəkdə iqtisadi sərəmə gətirəcəyi ehtimal olunduqda və məsrəflər etibarlı səviyyədə qiymətləndirilə bildikdə aktivin dəyərinin bir hissəsi kimi kapitallaşdırıla bilər. Digər borclar üzrə məsrəflər çəkildiyi dövrlərin xərcləri kimi tanınmalıdır.

15. Təşkilat icazə verilən alternativ metodu qəbul edərsə, o zaman, sözügedən metod təşkilatın bütün kvalifikasiya olunan aktivlərinin alınması (əldə edilməsi), tikintisi və ya istehsalı proseslərinə birbaşa aid olan bütün borclar üzrə məsrəflər üçün eyni qaydada tətbiq edilməlidir.

Kapitalaşdırılmasına yol verilən borclar üzrə məsrəflər

16. Kvalifikasiya olunan aktivin alınması, inşası və ya istehsalı ilə birbaşa əlaqəli olan borclar üzrə məsrəflər həmin aktiv üzrə məsrəflərin yaranmadığı təqdirdə qaçılması mümkün olan məsrəflərdir. Təşkilat müəyyən şərtlərə cavab verən aktivin əldə olunması üçün xüsusi olaraq borc aldıqda, həmin aktiv ilə əlaqədar borclar üzrə məsrəflər dəqiq müəyyən oluna bilər.
17. Borc vəsaitləri xüsusi olaraq kvalifikasiya olunan aktivin əldə olunması məqsədi ilə alındıqda, aktiv üzrə kapitalaşdırılmasına yol verilən borclara aid məsrəflərin məbləği, həmin borc vəsaitlərinin müvəqqəti investisiyasından əldə olunan hər hansı investisiya gəliri çıxılaraq, dövr ərzində borc vəsaitləri ilə əlaqədar yaranmış faktiki məsrəflər kimi müəyyən olunmalıdır.
18. Borc vəsaitləri ümumi məqsədlər üçün əldə edildikdə və kvalifikasiya olunan aktivin əldə olunması üçün istifadə olunduqda, kapitalaşdırılmasına yol verilən borclar üzrə məsrəflərin məbləği həmin aktivə çəkilən məsrəflərə kapitalaşdırma dərəcəsinin tətbiqi vasitəsilə müəyyən olunmalıdır. Kapitalaşdırma dərəcəsi, xüsusi olaraq kvalifikasiya olunan aktivin əldə olunması üçün alınan borc vəsaitlərinin məbləği çıxılmaqla, təşkilatın dövr ərzində ödənilməmiş qalan borc vəsaitlərinə tətbiq oluna bilən borclar üzrə məsrəflərin orta çəkili dərəcəsi olmalıdır. Dövr ərzində borclar üzrə məsrəflərin kapitalaşdırılmış məbləği həmin dövr ərzində yaranmış borclar üzrə məsrəflərin ümumi məbləğindən artıq olmamalıdır.
19. Yalnız təşkilatın borclarına aid olan borclar üzrə xərclər kapitalaşdırıla bilər. Təşkilat nəzarət edilən təşkilat olduqda və nəzarət edən təşkilat heç bir borclar üzrə xərclər və ya qismən borclar üzrə xərclər nəzərə alınmaqla götürdüyü borc vəsaitini nəzarət edilən təşkilata köçürdüyü zaman yalnız özünə aid olan borclar üzrə xərcləri kapitalaşdırıla bilər.
20. Təşkilat nəzarət edən təşkilat olduqda və xərclərin müəyyən hissəsi nəzərə alınmaqla nəzarət edilən təşkilata vəsait köçürən zaman borclar üzrə xərclərin yalnız onun özünə aid olan hissəsini kapitalaşdırıla bilər. Nəzarət edilən təşkilat tərəfindən kapitalaşdırılan xərclərin çıxarılması üçün birləşdirmə üzrə müvafiq düzəlişlərin daxil edilməsi şərtlə borclar üzrə ümumi məsrəflərin tam həcmi kvalifikasiya olunan aktivlər kimi təşkilatın maliyyə hesabatlarında kapitalaşdırıla bilər.

Kvalifikasiya olunan aktivin balans dəyərinin bərpa olunan məbləğdən artıq olması

21. Kvalifikasiya olunan aktivin balans dəyəri və ya ehtimal olunan yekun dəyəri bərpa olunan məbləğdən və ya bərpa olunan xidmət məbləğindən artıq olduqda, balans dəyəri "Qeyri-Pul vəsaitləri yaradan aktivlərin qiymətdən düşməsi" adlı Büdcə Təşkilatları üçün 21 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartının tələblərinə uyğun olaraq tam və ya qismən silinməlidir.

Kapitalaşdırmanın başlanması

22. Borclar üzrə məsrəflərin kvalifikasiya olunan aktivin dəyərinin bir hissəsi kimi kapitallaşdırılması aşağıdakı hallarda başlanır:
- (a) həmin aktiv üzrə məsrəflər yarandıqda;
 - (b) borclar üzrə məsrəflər yarandıqda; və
 - (c) aktivin təyinatı üzrə istifadəsinə və ya satışa hazırlanması üçün lazım olan fəaliyyətlər həyata keçirildikdə
23. Kvalifikasiya olunan aktiv üzrə məsrəflərə yalnız pul ödənişləri, digər aktivlərin köçürülməsi və ya üzərinə faiz öhdəliklərinin götürülməsi ilə nəticələnən məsrəflər daxildir. Dövr ərzində aktivin orta balans dəyəri, daha əvvəl kapitallaşdırılmış borclar üzrə məsrəflər daxil olmaq şərti ilə, adətən həmin dövrdə kapitallaşdırma dərəcəsinin tətbiq olunduğu məsrəflərin təqribi məbləğinə bərabər sayılır.
24. Aktivin təyinatı üzrə istifadəsi və ya satışa hazırlanması üçün həyata keçirilməli olan fəaliyyətlərə aktivin fiziki olaraq yaradılmasına qədər həyata keçirilən texniki və inzibati işlər daxildir. Lakin, aktivin vəziyyətini dəyişdirən istehsal və ya modifikasiya işləri həyata keçirilmədən aktivin saxlanması bu fəaliyyətlərə aid deyil.

Kapitallaşdırmanın müvəqqəti dayandırılması

25. Borclar üzrə məsrəflərin kapitallaşdırılması obyekt üzərində aparılan fəal işlərin dayandırıldığı və xərclərin hesablandığı uzadılmış müddət ərzində dayandırılmalıdır,
26. Borclar üzrə məsrəflər aktivin təyinatı üzrə istifadəsi və ya satışa hazırlanması üçün həyata keçirilməli olan fəaliyyətlərin dayandırıldığı uzadılmış müddətlər ərzində yarandıqda, həmin məsrəflər kapitallaşdırılmasına yol verilən məsrəflər kimi təsnifləşdirilmir. Lakin, borclar üzrə məsrəflərin kapitallaşdırılması adətən əhəmiyyətli texniki və inzibati işlərin həyata keçirildiyi dövr ərzində dayandırılır. Borclar üzrə məsrəflərin kapitallaşdırılması həmçinin müvəqqəti gecikmə, aktivin təyinatı üzrə istifadəsi və ya satışa hazırlanması prosesinin bir hissəsini təşkil etdiyi hallarda dayandırılır.

Kapitallaşdırmanın tam dayandırılması

27. Borclar üzrə məsrəflərin kapitallaşdırılması, kvalifikasiya olunan aktivin təyinatı üzrə istifadəsi və ya satışa hazırlanması üçün həyata keçirilməli olan bütün fəaliyyətlərin praktiki olaraq tamamlandığı zaman tam dayandırılmalıdır.
28. Aktivin fiziki yaradılması tamamlandıqda, gündəlik inzibati işlərin davam etməsinə baxmayaraq, həmin aktiv təyinatı üzrə istifadəyə və satışa hazır sayılır. Fəaliyyətlərin yalnız cüzi hissəsi tamamlanmamış qaldıqda, bu, mahiyyət etibarilə bütün fəaliyyətlərin tamamlandığını göstərir
29. Kvalifikasiya olunan aktivin tikintisi hissə-hissə həyata keçirildikdə və bu hissələrdən hər biri digər hissələrin tikintisi hələ davam etdiyi zaman istifadəyə verilə bildikdə, borclar üzrə məsrəflərin kapitallaşdırılması həmin hissənin təyinatı üzrə istifadəsi və satışı üçün hazırlanması məqsədilə həyata keçirilməli olan bütün fəaliyyətlərin mahiyyət etibarilə tamamlandığı zaman tam dayandırılmalıdır.

Məlumatın açıqlanması

30. Maliyyə hesabatlarında aşağıdakı məlumatlar açıqlanmalıdır:
- (a) borclar üzrə məsrəflər ilə bağlı qəbul edilən uçot siyasəti;
 - (b) dövr ərzində kapitallaşdırılan borclar üzrə məsrəflərin məbləği; və
 - (c) kapitallaşdırılmasına yol verilən borclar üzrə məsrəflərin məbləğinin müəyyən olunması üçün istifadə edilən kapitallaşdırma dərəcəsi (kapitallaşdırma dərəcəsinin ümumilikdə götürülən borc vəsaitlərinə tətbiq edilməsi zərurəti yarandıqda)

Keçid dövrünün müddəaları

31. Bu standartın qəbul edilməsi uçot siyasətinin dəyişdirilməsi ilə nəticələndikdə təşkilat "Uçot siyasətləri, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər" adlı Büdcə Təşkilatları üçün 3 Növlü Milli Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq maliyyə hesabatlarına düzəliş etməlidir. Alternativ olaraq, icazə verilən alternativ metodu tətbiq edən büdcə təşkilatları, bu Standartın qüvvəyə minmə tarixindən sonra yaranan borclar üzrə məsrəflərdən yalnız kapitallaşdırma meyarlarına cavab verən məsrəfləri kapitallaşdırmalıdır.

QÜVVƏYƏ MİNME TARİXİ

32. Bu standartın qüvvəyə minmə tarixi Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin müvafiq əmri ilə müəyyən edilir